

ISSN 2450-6486

www.ehs-ss.pl

DOI: <https://doi.org/10.38014/ehs-ss.2022.4.04>

This publication was made with the funds of a joint Grant of EEIP (Ukraine - France) and ChF "Education: Future"

Тамара ГУМЕННИКОВА,
Лілія БОДЕНЧУК,
Ірина ЛІГАНЕНКО

Стратегії роботи закладів вищої освіти у прикордонних регіонах в умовах війни: досвід впровадження, помилки та результати

TAMARA GUMENNIKOVA, LILIA BODENCHUK, IRYNA LIGANENKO. **Work strategies of higher education institutions in border regions: experience of implementation, errors and results.**

Almost a year of educational institutions operate under martial law, and most of them already have some developments. In this article, we will talk about the features in organization of the educational process in the border region.

Key words: *educational process, martial law, macro-institute, micro-education*

Отримано 01.12.2022
Рецензовано 08.12.2022
Доопрацьовану версію отримано 17.12.2022
Прийнято до друку 28.12.2022

Вступ і постановка проблеми. Надзвичайні умови приводять до пошуку нестандартних рішень. І, навіть в тих регіонах, де було весь час «відносно тихо», вести навчальний процес «по-старому» стало неможливим. І, якщо хтось із освітян гальмував із впровадженням інновацій раніше, то 2022 рік примусив їх активізуватися.

Перша проблема, з якою стикнулися майже всі освітяни – це «пусті аудиторії». Весна 2022 року відзначалася активізацією міграційних процесів як серед студентів, так і серед викладачів. В приграничних регіонах цей процес був більш актуальним, оскільки для мешканців цих регіонів перетин кордону не є чимось надзвичайним. Наприклад для Придунайського регіону літній відпочинок у сусідній Болгарії чи Румунії – це норма, а взимку покататися на лижах, або на санчатах в Румунії було ближче, ніж в Карпатах. Тим більше, що вже в повному обсязі працює паромна переправа через Дунай. Саме тому в березні 2022 року багато студентів та деякі викладачі прийняли запрошення своїх закордонних друзів та виїхали з України.

Слід зазначити, що більшість батьків студентів наполягали на поверненні останніх додому. І це логічно – в скрутні часи родина повинна бути разом.

І аудиторії стали «пустими», навіть коли прямої загрози життю та здоров'ю людей вже немає.

Але робота в умовах пандемії вже привчила працювати дистанційно, і проблема пустих аудиторій це вже не проблема, а лише певні незручності. Головне, щоб люди були у безпеці.

Інновація весни 2022 року. Міжрегіональна Академія Управління Персоналом на собі відчула втрату певних підрозділів та здійснила перегрупування своїх кадрів. Для продовження освітнього процесу було створено макроінститути на базі підрозділів, що знаходилися на безпечній території і в яких навчання не зупинилося.

Результати такого навчання виявилися вищими, ніж очікувалося. Результативність літньої сесії студентів денної форми навчання підвищилася на 5%, тому вже у вересні серед студентів було проведено опитування стосовно їх вражень від такого навчання.

Опитування проводилося серед студентів як денної, так і заочної форми навчання. Були поставлені такі питання:

Питання № 1 «Що надихало Вас на навчання?» (рис. 1)

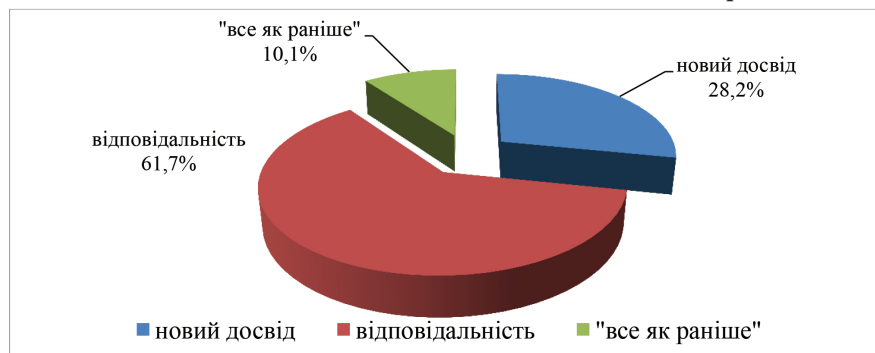

Рис 1. Відповіді на питання «Що надихало Вас на навчання»

Найбільш популярними серед відповідей студентів були «Я не можу показати погані результати, бо я представник свого навчального закладу і зараз за нього несу відповідальність» – 61,7%, 28,2% респондентів набули новий досвід, та нових друзів. Інші 10,1% зазначили, що нічого нового цей досвід їм не дав.

Питання № 2 «Чи доцільно впровадити таку форму в мирний час?» (рис. 2)

Не зважаючи на позитивні результати навчання більшість студентів визначили, що все ж таки впроваджувати на постійній основі практику макроінститутів не доцільно (54,3%), але потрібно підтримувати зв'язки з іншими підрозділами для обміну досвідом. Обґрунтовують це тим, що у великих групах працювати складніше, ніж в малих.

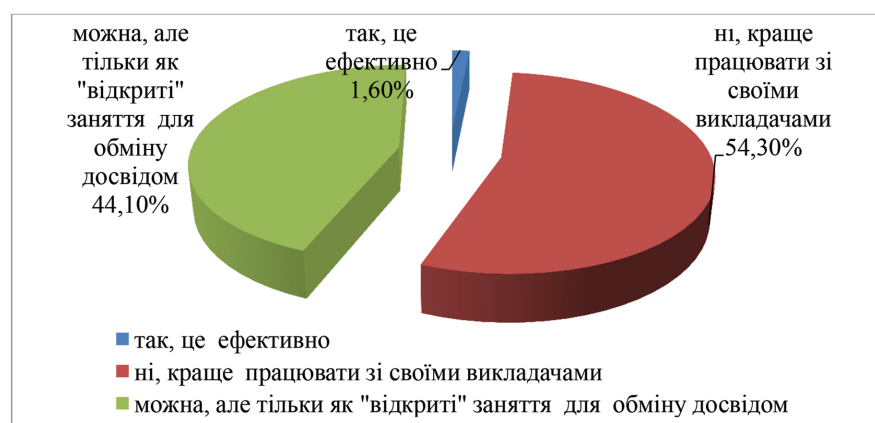

Рис 2. Відповіді на питання «Чи доцільно впровадити таку форму в мирний час?»

Краще за все проводити спільні заняття, які проводяться в онлайн форматі. При цьому відкриті заняття проводитиме не один викладач а одразу двоє. Про це казали 44,10% опитуваних.

І, тільки 1,6% респондентів визнало роботу макроінститутів ефективною.

До речі, викладачі Придунайської філії МАУП цілком згодні в цьому питанні зі студентами. Дійсно, працювати в малих групах з постійним контингентом ефективніше, але використовувати досвід інших закладів також потрібно.

Питання № 3 Які «новації» можуть вдосконалити навчальний процес в нашому навчальному закладі.

Це питання було найскладнішим, відповіді на нього керівництво структурного підрозділу очікувало найбільше, оскільки саме вони можуть задати новий вектор розвитку навчального закладу.

Результати опитування свідчать про те, що:

1. Робота в малих групах більш ефективна. Підвищується залученість студентів у спільне обговорення та прийняття рішень щодо поставлених завдань.
2. Розробка конкретних проектів дає можливість поєднати теоретичний та практичний компонент, а також проявляє творчі та креативні риси майбутніх менеджерів.
3. Частину практичних занять краще проводити у змішаних групах різних курсів. Старшокурсники при цьому почувують себе наставниками, а студенти молодших курсів краще засвоюють інформацію, яку отримують від своїх колег. Така практика приводить до того, що робота закінчується тоді, коли буде отриманий результат, а не тоді, коли закінчується час, передбачений розкладом.

Зауважимо, що все це стосувалося дистанційного навчання. Вважаємо, що ці практики, впроваджені в аудиторних умовах також принесуть високий результат. Результати наведені на рисунку 3.

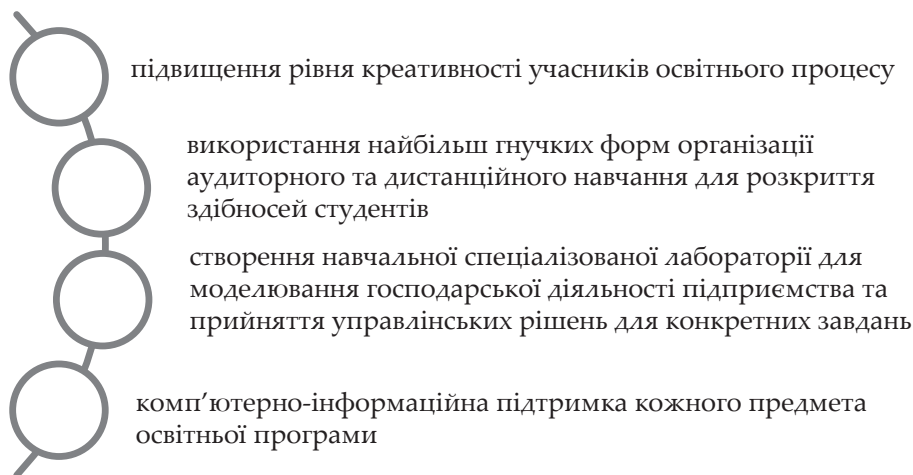

Рис 3. Результат роботи Придунайської філії МАУП в умовах 100% онлайн навчання (весна 2023 року)

Креативність та зацікавленість студентів в Придунайській філії МАУП підтримується бібліотекою, головний принцип роботи якої «Бібліотечний супровід освітньої діяльності: повна цифровізація». Вона має великий електронний фонд, який дозволив формувати потрібні компетентності як студентів, так і науково-педагогічного складу навчального закладу в умовах дистанційної роботи. І студенти, і викладачі мали та мають доступ до електронної бібліотеки 24/7.

Друга проблема. Осінь 2022 року привнесла нові проблеми – перебої зі світлом на фоні необхідності працювати в онлайн режимі. Зникла можливість синхронної колективної роботи групи. Найоптимальніший вихід – це перехід на мікронавчання.

Для викладачів виникають додаткові труднощі, пов'язані з необхідністю повного переформатування навчальних програм. Мета такого переформатування – надати студентам можливість опановувати лекційний матеріал у зручний час та з використанням тих засобів зв'язку, які є в наявності. Частіше за все єдиний канал комунікації – це мобільний телефон. Саме тому лекції стають відео лекціями, які можна прослухати а практичні заняття поділяють на відео практикуми та завдання, які виконуються самостійно.

Хоча мікронавчання стало трендом в першому семестрі 2022/2023 навчального року, насправді ця ідея не нова. Ефективність поділу великих обсягів інформації на маленькі блоки усвідомили

принаймні 65 років тому. Джордж Міллер, один із творців когнітивної психології, у науковій роботі 1956 року «Магічне число сім плюс-мінус два» [1] описав виявлену ним закономірність, згідно з якою людина одночасно утримує в пам'яті в середньому сім блоків (плюс-мінус два) елементів інформації.

Розвитку мікронавчання передувала теорія про криву забування Еббінгауза. Німецький вчений Герман Еббінгауз багато років проводив експерименти над власною пам'яттю – наприклад, заучував безглузді набори звуків. А в 1880-х роках він в результаті досліджень дійшов висновку, що понад 50% нової інформації учні забувають через 20 хвилин після закінчення уроку. Через дев'ять годин у пам'яті залишається не більше 40% вивченого, а за місяць цей показник скорочується до 24%, якщо учень не повторює інформацію. Результати своїх спостережень Еббінгауз зафіксував на графіку, який отримав назву «крива забування» (рис 4).

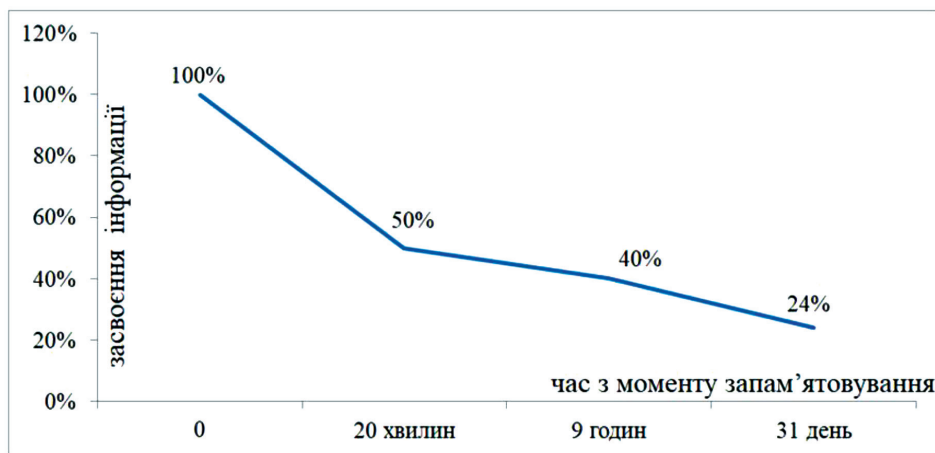

Рис 4. Крива Еббінгауза

Навчання у формі коротких уроків допомагає краще запам'ятовувати інформацію. Впоратися із забуванням допомагає повторення інформації через певні проміжки часу. Такі інтервальні повторення якраз і лежать в основі мікронавчання.

Полегшують повернення до раніше вивченого матеріалу мобільні програми та онлайн-курси, в яких застосовується цей підхід. Крім того, вони дозволяють студенту рухатися у власному темпі та переглядати вже вивчені матеріали. В результаті повторень у моз-

ку студента зміцнюються нейронні зв'язки, в яких збереглася нова інформація, і згодом ці знання переходять із короткочасної пам'яті у довготривалу.

Зважаючи на те, що засвоєння навчального матеріалу для студента в умовах воєнного стану стає процесом з частими перервами (або відсутнє світло, або гальмує зв'язок, або повітряна тривога, або все і одразу), проведення навчання за невеликими модулями насправді є чудовою ідеєю. Керовані порції інформації кращі, ніж довгі презентації, незалежно від того, наскільки слухачі заглиблені в навчання.

Для конструювання мікронавчання науково-педагогічні працівники Придунайської філії МАУП обрали найбільш зручний інструментарій (рис. 5).

Рисунок 5. Інструменти та способи мікронавчання

1. Освітні відеоролики, побудовані за моделлю мікронавчання, як правило, короткі, а інформація в них подається максимально доступною. До того ж, відео легко поділитися з іншими, особливо через «Телеграм». До речі, згідно з опитуванням студентів, проведеного у грудні 2023 року, відео ще й сприяє успіхам у навчанні. Так вважають 82% викладачів та студентів, які брали участь в анкетуванні. А на думку 91% опитаних, відеоконтент, крім того, підвищує задоволеність студентів навчанням.
2. Мобільні гаджети стали вдалим платформами для мікронавчання. Ринок пропонує безліч рішень для навчання будь-чого: від програмування до гри на гітарі.
3. Дослідження 2022 року, проведене за участю 265 студентів з різних структурних підрозділів ПрАТ «ВНЗ «МАУП», показав

ло, що гейміфікація покращила успіхи у навчанні майже на 35%. Ділові ігри, квести, головоломки можуть стати ефективним засобом мікронавчання.

4. Формат інфографіки робить інформацію гранично наочною. Щоб засвоїти нове знання, студенту не потрібно вивчати великий обсяг тексту — достатньо лише подивитися на графік або таблицю.
5. По всьому світу соціальними медіа користуються понад 3,6 мільярда людей. Чому б не вбудувати програму для мікронавчання в одну з таких платформ, якщо потенційні учні і так користуються нею щодня?

Намагаючись застосувати мікронавчання, слід пам'ятати про наступне:

1. Недостатньо просто дробити контент без переробки. Якщо розбити великий навчальний матеріал на дрібні блоки (наприклад, нарізати довгу лекцію на епізоди по десять хвилин), це ще не буде мікронавчанням. Треба зробити так, щоб кожен фрагмент мав одну чітку ідею. Слід зосередитися на результаті, якого студенти повинні досягти після опрацювання конкретного мікроблоку інформації.
2. Не можна обмежуватися одним форматом. Не існує одного найкращого способу досягти мети навчання. Студенти різні, вони навчаються по-різному, тому навчальні матеріали мають охоплювати різні типи контенту та стратегії навчання.

Мікронавчання чудово підходить для мобільних пристроїв. Оскільки мікронавчання є невеликим за часом, тому його слід використовувати, коли це зручніше для слухачів, та на пристроях, якими вони завжди користуються — на своїх смартфонах. Чуйний дизайн і підхід, орієнтований на мобільні пристрої, допомагають студентам використовувати систему «навчання в кишені».

Студенти мають знайомитися з новим матеріалом у різний спосіб. При цьому корисним стає як відео, так і текстова інформація, також потрібно запропонувати різні активності. Наприклад, надсилати студентам листи, або записувати аудіозвернення з короткими практичними порадами, раз на тиждень відправляти навчальні відео, а також та раз на два тижні влаштовувати тестування, в яких будуть призові місця.

3. Для умов, коли в країні має місце відключення електропостачання, мікронавчання є позитивною практикою, але не

можна зациклюватися на ньому, оскільки не кожне навчальне завдання можна вирішити за допомогою мікроформату. Іноді мікронавчання варто використовувати лише як додаток до занять в аудиторії, або в онлайн зустрічах.

4. На відміну від традиційних довгих курсів чи підручників, на розробку матеріалів для мікронавчання не потрібно надто багато часу. Складний навчальний курс потребує великої кількості ресурсів, багато досліджень і планування, створення та/або адаптації вмісту, графічного дизайну, можливо, відеооператорів тощо. Якщо порівняти це з модулем мікронавчання, то звісно, його легше та швидше створити. Тому краще давати студентам нові мікрозавдання оперативно. Потім можна буде зібрати зворотний зв'язок, щоб доопрацювати матеріали.
5. Потрібно регулярно вимірювати ефективність навчання. Потрібно знати наскільки сильно навчання змінює студентів, чи покращилися їхні знання, чи підвищилася продуктивність, чи з'явилися нові корисні звички? Важливо оцінювати ефективність мікроуроку та покращувати їх.
6. Створюється курс мікронавчання один раз, а потім його можна повторно використовувати та адаптувати знову і знову, скільки потрібно. Це не тільки заощаджує час, але й дає студентам відчуття знайомства, допомагаючи їм легше створювати нові асоціації між поняттями.

Мікронавчання, що навіть використовується грамотно, не можна назвати універсальним підходом. Основні недоліки мікроформатів в освіті:

1. Не підходить для заглиблення в тему. Мікроуроки можуть допомогти розібратися, наприклад, з основами розмовної іноземної мови, але навряд чи буде корисним для вивчення іноземної літератури.
2. Неоптимально для пояснення складних концепцій. Мікроуроки чудово підходять для повідомлення простої інформації, але не завжди допомагають передати складні категорії. Щоб донести їх до студентів, таку інформацію доведеться розбирати на простіші складові. Це може вимагати багато зусиль. До того ж тут з'являється ще один недолік – якщо надто зосередитися на окремих деталях, легко упустити картину цілком.
3. Мікронавчання марне, якщо його не знайти в потрібний

момент. Коли студент застряг із чимось у своєму завданні, і йому потрібна своєчасна підтримка, але він не може негайно отримати доступ до тренінгу, який йому допоможе, він починає розчаровуватися. Модулі мікронавчання можуть бути красивими, привабливими та без зайвих слів, але якщо студент не може знайти те, що йому потрібно, коли йому це потрібно, це не буде ефективним способом навчання.

4. Мікронавчання може викликати організаційні проблеми. Здебільшого це пов'язано з уже наявним навчальним контентом, який можна трансформувати в модулі мікронавчання. Навчальний курс може бути щільним з точки зору концепцій, які потрібно вивчити, і слів, які потрібно прочитати та зрозуміти. Очевидно, що він не впишеться в нову мікрорамку. Але що залишити, а чого позбутися? А як організувати контент? Це виклики, які непросто подолати, але ж без цього вже освітній простір не існуватиме.

Висновки. Мікронавчання не можна назвати універсальним трендом, який підійде для будь-яких освітніх цілей. Однак воно може відіграти важливу роль у мотивації та залученні студентів, підвищити відсоток інформації, що запам'ятовується. Це стає незамінним в умовах, коли цільова аудиторія має гострий дефіцит часу, а вчитися тим не менше треба. Тому мікроформати доцільно використовувати для організації освітнього процесу в умовах воєнного стану і у післявоєнні часи. Але для глибоких складних дисциплін їх краще поєднувати з традиційнішими способами подачі матеріалу.

Мікронавчання може бути найкращим рішенням для багатьох проблем навчання, з якими стикаються навчальні заклади, але воно також може перешкоджати процесу навчання та не досягати високих результатів. Незважаючи на те, що мікронавчання має залишатися, воно має бути частиною добре розробленої стратегії, щоб бути успішним.

References:

1. George A. Miller (1956) The Magical Number Seven, Plus or Minus Two: Some Limits on our Capacity for Processing Information URL: <http://psychclassics.yorku.ca/Miller/>
2. Г.Эббингауз Очеркъ психологии URL: http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/9/98/%D0%AD%D0%B1%D0%B1%D0%B8%D0%BD%D0%B3%D0%B0%D1%83%D0%B7_%D0%93._._%D0%9E%D1%87%D0%B5%D1%80

%D0%BA_%D0%BF%D1%81%D0%B8%D1%85%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B3%D0%B8%D0%B8_%281911%29.pdf

3. On the approval of the Strategy for the Development of Higher Education in Ukraine for 2022-2032. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/286-2022-%D1%80#Text>

Transliteration of References

1. George A. Miller (1956) The Magical Number Seven, Plus or Minus Two: Some Limits on our Capacity for Processing Information URL: <http://psychclassics.yorku.ca/Miller/>
2. G. Ebbingauz' Ocherk' psihologii URL: https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/9/98/%D0%AD%D0%B1%D0%B1%D0%B8%D0%BD%D0%B3%D0%B0%D1%83%D0%B7_%D0%93.__%D0%9E%D1%87%D0%B5%D1%80%D0%BA_%D0%BF%D1%81%D0%B8%D1%85%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B3%D0%B8%D0%B8_%281911%29.pdf
3. On the approval of the Strategy for the Development of Higher Education in Ukraine for 2022-2032. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/286-2022-%D1%80#Text>

Authors

Tamara Gumennikova
*Doctor of Pedagogical Sciences, Professor,
 Director of the Danube Branch of the Private Joint
 Stock Company
 "Higher Educational Institution
 "Interregional Academy of Personnel Management",
 Izmail, Ukraine
 ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6223-7711>
 E-mail: menedzmentuk@gmail.com*

Lilia Bodenchuk
*Candidate of Economic Sciences,
 Associate Professor of the Department
 of Economics and Management,
 Danube Branch of the Private Joint-Stock Company
 "Higher Educational Institution
 "Interregional Academy of Personnel Management",
 Izmail, Ukraine
 ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3892-3823>
 E-mail: menedzmentuk@gmail.com*

Iryna Liganenko
Candidate of Economic Sciences,
Associate Professor of the Department
of Economics and Management,
Danube Branch of the Private Joint-Stock Company
"Higher Educational Institution
"Interregional Academy of Personnel Management",
Izmail, Ukraine
ORCID <https://orcid.org/0000-0002-3273-010X>
E-mail: menedzmentuk@gmail.com

Abstracts

ТАМАРА ГУМЕННИКОВА, ЛІЛІЯ БОДЕНЧУК, ІРИНА ЛІГАНЕНКО. **Стратегії роботи закладів вищої освіти у прикордонних регіонах в умовах війни: досвід впровадження, помилки та результати.** За майже рік роботи навчальних закладів в умовах воєнного стану більшість з них вже мають певні напрацювання. В цій статті мова піде про особливості організації освітнього процесу в прикордонному регіоні.

Ключові слова: навчальний процес, воєнний стан, макроінститут, мікронавчання.

TAMARA GUMENNYKOWA, LILIJA BODENCZUK, IRYNA LIGANENKO. **Strategie działalności szkół wyższych w regionach przygranicznych w czasie wojny: doświadczenie wdrażania, błędy i rezultaty.** Po roku działalności w czasie stanu wojennego większość z nich ma już niektóre osiągnięcia i rozwiązania. W niniejszym artykule autor opisuje charakterystyczne cechy organizacji procesu kształcenia w obszarach przygranicznych.

Słowa kluczowe: proces edukacyjny, stan wojenny, makroinstytut, mikroedukacja.